

วัฒนธรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

Culture supports Tourism

นงเยาว์ ชาญณรงค์¹

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมมีความสำคัญมาก เพราะวัฒนธรรมแสดงถึงความเจริญของชนชาติ วัฒนธรรมดำรงเชื้อชาติแม้ไม่มีประเทศแล้ว ปัจจุบันการท่องเที่ยวนำรายได้เข้าประเทศไทยจำนวนมาก ช่วยพยุงเศรษฐกิจของชาติ และจุดขายของการท่องเที่ยวไทยก็คือ วัฒนธรรมไทยที่ดึงดูด มีเสน่ห์เป็นเอกลักษณ์ เป็นต้นทุนสำคัญของการท่องเที่ยว จึงนับว่าวัฒนธรรมไทยช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

คำสำคัญ: วัฒนธรรม; การท่องเที่ยว

Abstract

Culture has been regarded as a very important tradition as it can be clearly traced and described the prosperity of any particular nation even such country is no longer existed. At this present time, tourism to Thailand has brought in huge revenue to Thailand and up bringing the Nation's economy. The main sales point in the Thai Tourism is the very beautiful culture of Thailand as it has its charming characteristics in many ways which considered as the main attractions of the Thai Tourism. For the above facts, it is regarded that Thai culture is supporting Tourism of Thailand.

Keywords: culture; tourism

¹รองศาสตราจารย์ ภาควิชาปรัชญา และอาจารย์ประจำหลักสูตรวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง E-mail: nongyao@ru.ac.th

วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของทุกประเทศ วัฒนธรรมมีคุณค่าที่คนในชาติต้องภาคภูมิใจ ทั้งยังมีประโยชน์อันอนันต์ กล่าวได้ว่า วัฒนธรรมช่วยชาติมาทุกยุคทุกสมัย ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตัวอย่างเช่น ปัจจุบันประเทศไทยมีวัฒนธรรมไทยเป็นต้นทุนของการท่องเที่ยว ด้วยความดึงดูดที่โดดเด่นมีเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเที่ยวประเทศไทย นำรายได้มหาศาลเข้ามาช่วยพยุงเศรษฐกิจของประเทศ ดังที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาคาดว่าประเทศไทยจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากถึง 2.5 ล้านล้านบาท ในปี พ.ศ. 2559

วัฒนธรรมสำคัญต่อชาติ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับวัฒนธรรมตอนหนึ่งว่า “งานด้านศิลปวัฒนธรรมนั้น คืองานสร้างสรรค์ความเจริญทางสติปัญญาและจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งต้นทุนองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่น ๆ ทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบไป”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงนิพนธ์ในหนังสือสารานุกรม

วัฒนธรรมไทย (2542) ว่า “วัฒนธรรมแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ไทยเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมสืบทอดกันมายาวนาน แต่ในอดีตความรู้ทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระเบียบแบบแผน ความรู้ทางวัฒนธรรมยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะใช้เป็นหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สังคม เศรษฐกิจ และการปกครองในแต่ละภาค และประเทศไทยเป็นส่วนรวมด้วย”

ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร กล่าวไว้ในคำนำหนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมไทย (2542) ว่า “วัฒนธรรมไทยแสดงเอกลักษณ์ของชาติไทย แสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยที่ได้สั่งสมกันมาเป็นเวลานานนับพันปี แต่ขณะนี้วัฒนธรรมต่างประเทศกำลังหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย พร้อมกับความเจริญทางวัตถุ วัฒนธรรมไทยเป็นรากฐานของประเทศชาติ การรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาอย่างฉาบฉวย อาจจะทำให้ชาติไทยมีรากฐานที่ไม่มั่นคง และอาจจะพังทลายลงมาเมื่อใดก็ได้ จึงต้องช่วยปลูกให้เยาวชนสำนึกถึงความเป็นชาติไทย และรู้สึกหวงแหนศิลปและวัฒนธรรมของไทย เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษให้ยืนยาวไป”

ท่านพุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า “วัฒนธรรมสำคัญมาก เพราะทำให้คนเป็นมนุษย์ เมื่อคนมีวัฒนธรรม ความเจริญทางจิตใจ เพราะเป็นมนุษย์ได้ด้วยใจสูง” เป็นองค์ประกอบสำคัญช่วยสร้างชาติ โดยหลอมรวมกลุ่มชนเป็นเชื้อชาติเดียวกัน มีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ความหมายของวัฒนธรรม

“วัฒนธรรม” มีความหมายกว้างขวาง เป็นการยากที่จะให้คำจำกัดความที่ครอบคลุมสมบูรณ์ และกระชับรัดกุม “วัฒนธรรม” เป็นคำที่มาจากภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต แปลว่า “ธรรมเป็นเหตุให้เจริญ ธรรมคือความเจริญ” มีใช้เป็นหลักฐานทางราชการครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อพุทธศักราช 2483

การบัญญัติคำว่า “วัฒนธรรม” ขึ้นใช้นี้มุ่งหมายให้เป็นคำเทียบเท่ากับคำว่า “Culture” ในภาษาอังกฤษ ส่วนในภาษาอังกฤษนั้นมาจากภาษาฝรั่งเศส และภาษาฝรั่งเศสก็ได้ดัดแปลงมาจากภาษาลาตินอีกต่อหนึ่ง ส่วนองค์การยูเนสโกได้กล่าวว่า วัฒนธรรมหมายถึง “วิถีชีวิต” ซึ่งหมายรวมถึง แนวทางดำรงชีวิต ระเบียบประเพณี ขนบธรรมเนียม

ความเชื่อ ข้อควรปฏิบัติ ค่านิยม และพฤติกรรม โดยส่วนรวมที่สังคมยอมรับ และถือปฏิบัติสืบต่อมา โดยอาจมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงไปตามสภาพแวดล้อม และกาลเวลา

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรมหมายถึง ความถึงลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน” ในขณะที่พระยาอนุมานราชธน ได้อธิบายว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง และปรับปรุง ผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวมถ่ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ ทั้งผลิตผลของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อน สืบต่อเป็นประเพณีกันมา ตลอดจนความคิดเห็น ความประพฤติ และกิริยาอาการ หรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม เป็นพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น เป็นมรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

มนุษย์กับวัฒนธรรม

“วัฒนธรรม” ที่ใช้อยู่ทั่วไปตรงกับคำภาษาอังกฤษ “Culture” ซึ่งแปลจากรากศัพท์ว่า การปลูกฝัง หรือการเพาะปลูก หรือการอบรม เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ มนุษย์เป็นผู้ก่อกำเนิด ทะนุบำรุง ถ่ายทอด และเป็นผู้เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และวัฒนธรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นทั้งที่ยังคงปฏิบัติอยู่ก็ดี หรือที่จางเลือนไปบ้างแล้วก็ตาม นั้นเป็นผลของความคุ้นเคยชำนาญชำนาญ (experience) ของมนุษย์ที่ได้ปฏิบัติในสังคม เพราะการเกี่ยวข้องติดต่อกับธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน วัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัวจากผลของการทดลองปฏิบัติ และความผิดพลาดต่าง ๆ ซึ่งกลายเป็นความรู้ ความชำนาญ และมนุษย์ย่อมปฏิบัติกิจการต่าง ๆ โดยการทดลองตามลำดับมา เมื่ออย่างใดบ้างเกิดผลดีก็คัดเลือกเอาไว้เป็นแบบอย่าง ฉะนั้น ตลอดเวลาที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาก็ตรวจค้นคัดแปลงจนดี ถึงได้วางระเบียบเป็นแบบอย่างแห่งวิธีการความคิด และลักษณะแห่งวัตถุซึ่งเมื่อเรียกรวม ๆ กัน ก็คือ “วัฒนธรรม” ของหมู่นั้น คณะนั้น (เกษม อุทยานิน, 2521, หน้า 16-21) ส่วนรองศาสตราจารย์ศรีศักดิ์

วัลลิโกดม อธิบายว่า การที่ภาษาไทยเพ่งบัญญัติคำว่า “วัฒนธรรม” (2483) ขึ้นใช้นั้น มิได้หมายความว่าก่อนหน้านี้ ไทยเราไม่มีวัฒนธรรม หรือไม่รู้จักวัฒนธรรม แท้จริงเรามีวัฒนธรรม และรู้จักวัฒนธรรมมาแต่อดีตกาล เป็นแต่เรียกแตกต่างกันออกไปว่า ขนบธรรมเนียม บ้าง ประเพณี บ้าง กิริยามารยาท บ้าง แล้วแต่จะพูดถึงว่าเป็นส่วนไหนของวัฒนธรรม

ดังนั้น วัฒนธรรม จึงหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ที่อยู่รวมกันในรูปแบบขององค์กรทางสังคมสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่รวมกันได้ หรืออีกนัยหนึ่งวัฒนธรรมก็คือวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ นั่นเอง โดยเหตุที่วัฒนธรรมเป็นเรื่องของกลุ่มชน หรือสังคมวัฒนธรรมจึงมีการอยู่สืบเนื่อง และวัฒนธรรมก็ไม่ได้อยู่ในลักษณะที่หยุดนิ่งอย่างที่แลเห็นว่าเคยเป็นมาอย่างไรก็เป็นอยู่อย่างนั้น หากเป็นการเปลี่ยนแปลง และคลี่คลายอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับชีวิตของบุคคล และการดำรงอยู่ของสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะโดยธรรมชาติมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่สร้างวัฒนธรรมจากการเรียนรู้ หาได้เกิดจากสัญชาตญาณที่ถ่ายทอด

กันตามกรรมพันธุ์ เช่น บรรดาสัตว์สังคมอื่น ๆ ไม่เหมือนมนุษย์เมื่อได้เรียนรู้และมีประสบการณ์มากขึ้น ก็อาจคิดประดิษฐ์เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของตนได้รวดเร็วขึ้น เพื่อความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในสังคม โดยทั่วไปลักษณะทางวัฒนธรรมประกอบด้วยระบบความเชื่อ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม สถาบันเหล่านี้มีความหมายต่อกันและกันในอันที่จะทำให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ต่อไป

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และสังคมที่สร้างนั้นยอมรับว่าดี ส่วนสิ่งที่มนุษย์สร้างแต่สังคมไม่ยอมรับและเห็นว่าไม่ดี หรือเป็นโทษ ก็ไม่จัดเป็นวัฒนธรรม เช่น ยาเสพติด โปรแกรมแฮกเกอร์ (Hacker) การละเมิดลิขสิทธิ์ทำของเลียนแบบ อย่างไรก็ตาม บางอย่างเป็นวัฒนธรรมของสังคมหนึ่ง แต่ไม่เป็นวัฒนธรรมของสังคมอื่นเช่น FREE SEX การทำแท้งเสรี ชายกับชายจดทะเบียนสมรสกันได้ การลงโทษประหารชีวิต วัฒนธรรมถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาแล้วสังคมยอมรับ สืบสานดำรงต่อมา ก็อาจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัยสถานการณ์ได้ หรือถ้าสังคมไม่นิยม ไม่สืบสานต่อเป็นเวลานาน ก็อาจเลิกร้างได้ จัดเป็นวัฒนธรรมที่ตายแล้ว

(Dead Culture) เช่น การกินหมาก การนุ่งผ้าโจงกระเบน การทำหมันมี การมัดเท้า เป็นต้น

วัฒนธรรมถูกสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ตลอดเวลาตามความต้องการของมนุษย์ และการเจริญทางความคิด ทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ นำมาสู่การสร้างสรรค์และพัฒนา ก้าวหน้าต่อไป จึงนับได้ว่าวัฒนธรรมถูกมนุษย์สร้างสรรค์ สืบสาน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพัฒนา และเลิกร้างได้ วัฒนธรรมต่างจากธรรมชาติ คือมนุษย์สร้างวัฒนธรรม มนุษย์ไม่ได้สร้างธรรมชาติ หากแต่มนุษย์อยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมของชนชาติใดก็แสดงถึงความเจริญของชนชาตินั้น แสดงถึงลักษณะนิสัย พฤติกรรม ความเชื่อ ความรู้ ภูมิปัญญา ความเป็นตัวตน (อัตลักษณ์) และวิถีชีวิตของชนชาติ วัฒนธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์ เพราะมีความเจริญทางจิตใจ ความคิด

วัฒนธรรมดำรงเชื้อชาติ แม้จะสูญเสียเอกราช แผ่นดินบ้านเกิดเมืองนอน หากชนชาตินั้นยังดำรงสืบต่อวัฒนธรรมของชนชาติตนไว้ ก็จะไม่ถูกกลืนสูญสิ้นเชื้อชาติ เช่น ชนชาติมอญ ชาวเขา ชนกลุ่มน้อย ซึ่งแม้จะไม่มีแผ่นดินประเทศชาติของตัวเองแล้ว แต่ยังคง

เชื่อชาติอยู่ได้ เพราะรักษาวัฒนธรรมไว้

วัฒนธรรมและอารยธรรม

วัฒนธรรมที่แพร่หลายไปทั่วและเป็นที่ยอมรับของชนชาติอื่นนำไปใช้กันอย่างกว้างขวางเป็นเวลานานก็กลายเป็นอารยธรรม ฉะนั้นวัฒนธรรมที่แพร่หลายเป็นสากลก็คือ อารยธรรม เช่น การแต่งกายแบบชาวตะวันตก การใช้ข้อลิ่ม การใช้ตะเกียบ ระบอบการปกครองกฎหมาย ขบวนการยุติธรรม อาหารเครื่องดื่ม การบำบัดรักษา ยา วันหยุดงาน ดนตรี กีฬา ภาษา การศึกษา เครื่องอุปโภคบริโภค ศิลปะรถยนต์ เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดที่ชาวโลกจำนวนมากเห็นด้วย เช่น กลุ่มกรีนพีซ (Green Peace) และกลุ่มสิทธิมนุษยชน (Human Right) จึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดมาก่อนแล้วได้ขยายตัวแพร่หลายเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั่วไป จึงกลายเป็นอารยธรรม อีกทั้งวัฒนธรรมต่างจากอารยธรรมคือ วัฒนธรรมมีความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ เฉพาะของแต่ละชนชาติที่รับรู้กันทั่วไป ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถาปัตยกรรม ภูมิปัญญา ของบรรพบุรุษ เช่น สำหรับที่รับรู้กันทั่วไปว่าเป็นเครื่องนุ่งห่มของ

ผู้หญิงอินเดีย กิโมโนก็เป็นเครื่องนุ่งห่มของผู้หญิงญี่ปุ่น เป็นต้น

ลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมถูกเรียกตามลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมนั้น ๆ ดังนี้

นวัตกรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ อาจจะคิดขึ้นใหม่หมด หรือนำความรู้ภูมิปัญญาเดิมมาต่อยอดพัฒนาขึ้นมาอีก เช่น กังหันน้ำชัยพัฒนา เครื่องกำเนิดไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น

เอกลักษณ์ ได้แก่ ลักษณะของพฤติกรรมหรือสิ่งต่างๆ ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปเป็นวัฒนธรรมเฉพาะชนชาติ สังคม หรือกลุ่มชน ที่คนทั่วไปรู้จักเป็นเวลานาน เช่น คนไทยรักในหลวงทำอะไรตามใจคือไทยแท้ ชาวญี่ปุ่นชาตินิยมสูง การไหว้ครูของมวยไทย เอกลักษณ์บางอย่างก็เป็นสัญลักษณ์ได้

สัญลักษณ์ คือ สิ่งที่ใช้แทน เป็นสื่อแสดงถึง เป็นเครื่องหมายแทนสิ่งอื่นได้ เช่น ธงชาติเป็นสัญลักษณ์แทนประเทศ และธนบัตรเป็นสัญลักษณ์แทนเงินตราของแต่ละประเทศ เครื่องหมายการค้าเป็นสื่อถึงสินค้า เช่น เครื่องหมายการค้าของรถยนต์ น้ำดื่ม

เสื้อผ้า เครื่องสำอาง หรือเป็นสื่อถึงองค์กร
หน่วยงาน เช่น เครื่องหมายของมหาวิทยาลัย
ต่าง ๆ เครื่องหมายของธนาคารต่าง ๆ ตราครุฑ
เป็นสัญลักษณ์ของราชการ

อัตลักษณ์ เป็นลักษณะเฉพาะละเอียด
ลึกกว่าเอกลักษณ์ เช่น ผ้าทอของภาคอีสานแต่ละ
ท้องถิ่น พื้นบ้าน จะมีลักษณะเฉพาะย่อย
ลงไปอีก คือ ลายผ้า การย้อมสี จะแตกต่างกัน

ภูมิปัญญา คือ ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อ
กันมาเป็นมรดกของบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลาน
อยู่ในสังคม ผู้รู้ในท้องถิ่นจะถูกเรียกว่า ปราชญ์
ชาวบ้าน เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญา
ครอบคลุมทั้งเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และ
นวัตกรรม จึงนับว่าภูมิปัญญาเป็นส่วนสำคัญยิ่ง
เพราะเป็นตัวก่อเกิดของวัฒนธรรมต่าง ๆ

วัฒนธรรมราษฎร์ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น
หรือวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นวัฒนธรรมของ
ท้องถิ่น ชุมชน ที่ชาวบ้านสืบต่อกันมา เช่น พิธี
บายศรีสู่ขวัญ รับขวัญข้าว รำแม่ศรี แห่นางแมว
บุญบั้งไฟ แห่ผีตาโชน แห่ขันหมาก เรือขุด
เรือแข่ง

วัฒนธรรมหลวง เป็นวัฒนธรรมของ
เมืองหลวงชนชั้นปกครองและสถาบันกษัตริย์
ได้แก่ พิธีกรรมสำคัญของบ้านเมืองที่ทำ

สืบต่อกันมาเช่น พิธีแรกนาขวัญ เรือสุพรรณหงส์
น้ำสังข์ พระราชทานปริญญาบัตร เป็นต้น

ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ
(1) วัฒนธรรมคตินิยม ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ
หลักธรรมคำสอนของศาสนา สุภาษิต คติสอนใจ
แนวคิด ค่านิยม (2) วัฒนธรรมสหธรรม ได้แก่
การกระทำพฤติกรรมที่สังคมเห็นว่าดี เช่น
มารยาท กิริยาสุภาพ การแข่งขันกีฬา การประกวด
เทศกาลประเพณี การรณรงค์ร่วมมือ จิตอาสา
ช่วยเหลือส่วนรวม (3) วัฒนธรรมเนติธรรม ได้แก่
กฎหมาย กฎระเบียบขององค์กร ข้อห้าม ข้อบังคับ
จารีตประเพณี การเมือง การปกครอง ขบวนการ
ยุติธรรม และ (4) วัฒนธรรมวัตถุ ได้แก่ สิ่ง
ที่มนุษย์สร้างสรรค์และรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส
ทั้ง 5 ได้แก่ ปัจจัย 4 หลักในการดำรงชีวิต
การอยู่ดีกินดี อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค
ที่อยู่อาศัย วัด วัง อาคารสถานที่ เครื่องอุปโภค
บริโภค ศิลปวัตถุต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวก
ความสุขต่าง ๆ

การเผยแพร่วัฒนธรรม

เมื่อวัฒนธรรมแพร่หลายไปสู่สังคมหรือดินแดนอื่น และเป็นที่ยอมรับนำไปใช้ จึงมีการเผยแพร่

การเผยแพร่วัฒนธรรม เกิดได้ทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจเผยแพร่ การเผยแพร่วัฒนธรรมมีหลายทาง ได้แก่ การเผยแพร่ศาสนา การศึกษา การค้าขาย การเดินทาง และผ่านทางสื่อสารมวลชน การเผยแพร่วัฒนธรรม ทำให้เกิดการเลียนแบบและผสมผสาน การเลียนแบบคือ การรับวัฒนธรรมของชาติอื่นมาใช้ ได้แก่ การศึกษาระบบการปกครอง การสื่อสาร และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ การผสมผสานคือ การนำวัฒนธรรมอื่นมาบูรณาการกับวัฒนธรรมของตน แล้วกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้น เช่น การแต่งกายตามสมัยนิยม อาหารฟิวชั่น (Fusion Food) การบำบัดรักษาแบบแพทย์ทางเลือก เป็นต้น

วัฒนธรรมในโลกถูกแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือ

วัฒนธรรมตะวันออก ได้แก่ วัฒนธรรมของประเทศ ชาติต่าง ๆ ที่อยู่ในทวีปเอเชีย ยกเว้น ชาติอิสราเอล ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และรัสเซีย ซึ่งมีรูปร่างลักษณะเป็นชาวตะวันตก

วัฒนธรรมตะวันออกได้รับอิทธิพลจากศาสนาฮินดู พุทธ อิสลาม เต๋า ขงจื้อ และคริสต์

วัฒนธรรมตะวันออกได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดีย จีน อาหรับ และวัฒนธรรมตะวันตก

วัฒนธรรมอินเดีย จีน อาหรับ จัดเป็นวัฒนธรรมที่แข็ง (Hard Culture) คือ ยังรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมเดิมของตนได้ตลอดมา

วัฒนธรรมตะวันตก ได้แก่ วัฒนธรรมของประเทศ ชาติต่าง ๆ ที่อยู่ในทวีปยุโรป อเมริกา แคนาดา และรัสเซีย รวมทั้งชาติอิสราเอล ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์

วัฒนธรรมตะวันตกได้รับอิทธิพลจากศาสนายูดาห์ คริสต์ กรีกโบราณ

วัฒนธรรมตะวันตกได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมกรีกโบราณ ไวกิ้ง โรมัน และชาวอิสราเอล

ตลอดสามร้อยกว่าปีที่ผ่านมามหาตะวันตกสร้างสรรค์ความเจริญอย่างรวดเร็วที่เด่น ๆ มีสองเรื่องคือ เรื่องแรก การแสวงหาดินแดนใหม่ พร้อมกับการล่าอาณานิคม และการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ เรื่องที่สอง การค้นคว้าเกิดแนวความคิดและความรู้ใหม่

สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ทั้งด้านอุตสาหกรรม
อาวุธ สิ่งประดิษฐ์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

วัฒนธรรมตะวันตกที่กลายเป็นอารยธรรม
ได้แก่ การศึกษา การปกครอง อาหาร ช้อนส้อม
การแต่งกาย การบำบัดรักษา กีฬา สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

วัฒนธรรมไทยได้รับอิทธิพลจากความเชื่อ
ผี พราหมณ์ พุทธ จากความเชื่อดังกล่าวบวกกับ
อิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดีย จีน อาหรับ และ
ชาวตะวันตก ผสมผสานกับลักษณะนิสัยของ
คนไทย รวมทั้งสภาพแวดล้อมพื้นที่ภูมิประเทศ
ภูมิอากาศ หล่อหลอมบูรณาการกัน จนกลายเป็น
รากฐานของวัฒนธรรมไทย สืบต่อมาจากบรรพ
บุรุษสู่ลูกหลาน

ในอดีตไทยแบ่งเป็นอาณาจักรล้านนา
สุโขทัย ละโว้ ศรีวิชัย อโยธยา ธนบุรี จนถึง
รัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่ละอาณาจักร
มีวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตน ซึ่ง
แสดงถึงความเจริญงอกงามของแต่ละยุคสมัย
ในปัจจุบันไทยแบ่งเป็นภูมิภาค ภาคเหนือ
ภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออก
มีวัฒนธรรมที่มีลักษณะของภูมิภาค เป็น
เอกลักษณ์ที่รู้จักกันทั่วไป

อัตลักษณ์แห่งความเป็นไทย

ลักษณะโดยรวมของคนไทย มีนิสัย
โอบอ้อมอารี มีเมตตา ชอบช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก
มีจิตอาสา จิตใจกว้างขวาง (หน้าใหญ่ใจกว้าง)
ให้อภัย (อิทธิพลของศาสนาพุทธ ถือนคติเวร
ย่อมระงับ ด้วยการไม่จองเวร) จึงมักพูดติดปากว่า
“ไม่เป็นไร” นอกจากนี้ คนไทยยังมีความเป็นมิตร
ต้อนรับดี (Welcome) จึงยิ้มเสมอ คนทั่วไป
จึงเรียกว่า “ยิ้มสยาม” คนไทยมีนิสัยอ่อนน้อม-
ถ่อมตน ให้เกียรติผู้อื่น เช่น การเรียกคนอื่น
(เสมือนญาติ) ว่า พี่ ลุง ป้า น้า อา พ่อ แม่

วัฒนธรรมคตินิยมไทย

- ความเชื่อเรื่องผี
- ความเชื่อเรื่องศาสนาพราหมณ์ -
ฮินดู เทพเจ้าฮินดู
- ความเชื่อเรื่องศาสนาพุทธ
- ความเชื่อศาสนาอิสลาม
- ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์
- อำนาจเหนือธรรมชาติ อาถรรพ์
- ความเชื่อจากวัฒนธรรมอื่น

วัฒนธรรมสหธรรมไทย

- นั้บถื่อเคารพพระสงฆ์ บิดามารดา
ครูบาอาจารย์ ผู้อาวุโส
- มารยาททางสังคม
- ประเพณี พิธีกรรม เทศกาล กีฬา
การเล่น การแข่งขัน
การประกวด การแห่

วัฒนธรรมเนติธรรมไทย

ระบอบการปกครอง กฎหมาย กฎข้อบังคับ
ซึ่งต้องพัฒนากฎหมายให้ทันกับพฤติกรรม
ของประชาชน ได้แก่ กฎหมายเรื่องลิขสิทธิ์
ทรัพย์สินทางปัญญา (กระทรวงพาณิชย์)
กฎหมายเรื่อง เมาแล้วขับ ไม่ใส่หมวกกันน็อก
สามีข่มขืนภรรยา อุ้มบุญ การค้ามนุษย์

วัฒนธรรมวัตถุไทย

พื้นฐานวัฒนธรรมทางวัตถุของไทย
แสดงถึงภูมิปัญญาไทย ซึ่งสมัยก่อนเรียกว่า
“ช่างสิบหมู่” ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม
การบำบัดรักษา สถาปัตยกรรม วัด วัง บ้าน
อาคารสถานที่ สิ่งประดิษฐ์ เครื่องอุปโภค
บริโภค เครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องประดับ

การส่งเสริมวัฒนธรรม

การส่งเสริมวัฒนธรรมทำได้โดยให้
ความรู้แก่ประชาชนว่า วัฒนธรรมไทยสำคัญมาก
แสดงถึงความเจริญ และอัตลักษณ์ที่งดงามของ
ชนชาติ จึงจำเป็นต้องสืบสานวัฒนธรรมพร้อมกับ
รักษานุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาไว้ และส่งเสริม
ให้นำไปใช้ประโยชน์ เป็นการทำให้วัฒนธรรม
มีชีวิตไม่สาบสูญไปจากคนไทย

การส่งเสริมวัฒนธรรมจะช่วยส่งเสริม
อาชีพ ส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดรายได้
แก่ประชาชน และยังสร้างคุณค่าเป็นเสน่ห์ที่
น่าสนใจให้แก่ประเทศชาติ ให้ชาวโลกรู้จัก
และเห็นคุณค่าของความเป็นไทย ได้แก่
อาหารไทย มวยไทย เทศกาลและประเพณีไทย
(สงกรานต์ ลอยกระทง) และที่สำคัญที่สุดคือ
น้ำใจคนไทยที่เป็นมิตร ให้ความอบอุ่นยามมา
เที่ยวพักผ่อนแล้วรู้สึกสบายใจ และช่วยเหลือ
นักท่องเที่ยวยามที่มีความเดือดร้อนลำบาก
เช่น “เหตุการณ์สึนามิ”

แต่ในยุคปัจจุบันสังคมโลกเจริญทาง
เทคโนโลยีอย่างสูงและรวดเร็ว วัฒนธรรม
อันดีงามที่ทำสืบต่อกันมาก็ต้องปรับปรุงแก้ไข
และพัฒนาให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม
กาลเทศะ โดยไม่ให้เกิดความเดือดร้อนอันสร้าง

ความเสียหายแก่ส่วนรวม เช่น วัฒนธรรม การปล่อยคอมลอย การใส่เงินในกระตังใน เทศกาลลอยกระทง เป็นต้น ซึ่งต้องปรับให้ เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

รัฐบาลควรค่าให้คนไทยแต่งกายด้วย ผ้าไทย ใช้ของไทย เที่ยวเมืองไทย ขณะเดียวกัน ก็พยายามเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้ชาวโลกรู้จัก ได้แก่ การจัดแสดงทางวัฒนธรรมในต่างประเทศ เช่น การแสดงวัฒนธรรมไทยที่ประเทศนอร์เวย์ ซึ่งจัดเป็นประจำหลายปีต่อเนื่อง เรียกว่า “งานเทศกาลไทย” เอกอัครราชทูตไทยประจำ กรุงออสโล ประเทศนอร์เวย์ นายจักร บุญ-หลง ให้สัมภาษณ์ว่า “คนนอร์เวย์ไปเที่ยวเมืองไทย ปีหนึ่ง ๆ จำนวนมากถึงแสนห้าพันกว่าคน เราไม่อยากให้เขามองเมืองไทยว่ามีแต่สถาน ท่องเที่ยวแหล่งเรียมย์ต่าง ๆ เท่านั้น เราอยาก แสดงว่าเรามีวัฒนธรรมที่สวยงามหลากหลาย มาแสดงให้เขาเห็น คนที่ไม่เคยมาเที่ยวเมืองไทย ดูแล้วก็จะอยากมาเที่ยว คนที่เคยมาแล้วก็จะ อยากมาอีก เพราะมีให้ดูอีกหลายอย่าง และ ยังทำให้คนไทยที่อยู่ในนอร์เวย์ได้ภูมิใจ ที่มาจากประเทศที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม ใน “งานเทศกาลไทย” มีการแสดงและจำหน่าย สินค้าไทย อาหารไทยได้รับความสนใจ

ขึ้นชอบมาก...

วัฒนธรรมก้าวข้ามพรมแดน TRANS ANY BOUNDARY วัฒนธรรมก้าวข้าม ความแตกต่างทางลัทธิ ความแตกต่างทาง การเมือง ความแตกต่างทางศาสนา วัฒนธรรม ก้าวข้ามไปได้หมดเข้าไปถึงใจของคนใน พื้นที่ต่าง ๆ ทำให้คนต่างชาติ ต่างภาษา เข้าใจ กันได้ดีขึ้น วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ในการเชื่อมความสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจที่ ถูกต้องระหว่างกัน และให้เขารู้จักประเทศ ไทยในทางที่ดี ๆ”

รัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรม นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ กล่าวให้สัมภาษณ์ว่า “นโยบาย ของกระทรวงวัฒนธรรม มี 3 ด้าน ประกอบด้วย สร้างคนให้เป็นคนดี มีน้ำใจไมตรี สร้างสังคม แห่งคุณธรรม มีความปรองดอง สมานฉันท์ ในประเทศ ส่งเสริมในเรื่องการสร้างรายได้ และสร้างความมั่นคงให้ประเทศ และการใช้ วัฒนธรรมเป็นกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ สร้างภาพลักษณ์ และเกียรติภูมิ ในเวทีโลก โดยการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ในต่างประเทศให้คนทั่วโลกรู้จัก ขณะที่ทั่วโลก บั่นป่วนในเรื่องของเศรษฐกิจ ประเทศไทย ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจด้วยและสิ่งที่

ช่วยนำรายได้เข้าประเทศไทย ก็คือการท่องเที่ยว เพราะฉะนั้น รัฐบาลไทยจึงให้ความสำคัญ เรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งต้องใช้วัฒนธรรม คนไทย จึงต้องทำหน้าที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ความเป็นไทย คือ คนไทย มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ นับเป็นทรัพยากร บุคคลที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมของเรา”

จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันวัฒนธรรมช่วยชาติ อย่างมาก และชัดเจนคือเรื่องเศรษฐกิจ วัฒนธรรมคือต้นทุนที่เป็นจุดขายของการท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวต่างชาตินามา เมืองไทยต้องรับประทานอาหาร ทั้งอาหาร ไทยและอาหารชาติอื่นๆ ทั้งฝรั่ง จีน ญี่ปุ่น เกาหลี เวียดนาม ฯลฯ ก็ล้วนเป็นฝีมือคนไทย มีหลากหลายและอร่อยให้เลือกรับประทาน ทั้งในร้านภัตตาคาร และร้านที่ขายริมถนน มีบริการตลอด 24 ชั่วโมง จนกรุงเทพมหานคร ได้รับการจัดลำดับให้ชนะเลิศในเอเชียเรื่อง อาหาร 3 ปีซ้อน จากนิตยสารการท่องเที่ยว ระดับโลก ที่พัก โรงแรมหรู หรือโรงแรมเล็ก ห้างสรรพสินค้า ก็ล้วนมีคนไทยให้บริการ ด้วยน้ำใจไมตรี เป็นมิตร และสุภาพ สถานที่ ต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวไปชม วัด วัง สถานที่ สำคัญต่างๆ ก็ล้วนสวยงามเป็นเอกลักษณ์ไทย

สินค้าต่าง ๆ ล้วนมีคุณภาพ ผ้าไทย สวยงาม เสื้อผ้าสำเร็จรูปคุณภาพดี ราคา ไม่แพง นักท่องเที่ยวนิยมซื้อเป็นของฝาก จำนวนมาก สินค้าอาหาร ขนม ของกิน ของใช้ ของที่ระลึก งานฝีมือ งานประดิษฐ์ เครื่องประดับ ล้วนสวยงามมีคุณภาพ ฝีมือ ประณีต ราคาไม่แพง

ภาพ: การรณรงค์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชาติ

ทุกสิ่งดังกล่าวล้วนเป็นวัฒนธรรมที่
ช่วยสร้างรายได้ พุงเศรษฐกิจของประเทศ
และสิ่งสำคัญอีกอย่างที่วัฒนธรรมไทย
เป็นที่นิยม ชื่นชม ชอบใจ เป็นเสน่ห์ดึงดูด

แก่ชาวต่างชาติ ก็คือคนไทยมีน้ำใจ ยิ้มง่าย
แม้รตติค ฝนตก น้ำท่วม - น้ำรอการระบาย
คนไทยก็ยิ้ม...นี่แหละ “ความเป็นไทย”

ภาพ: การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของโครงการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณานุกรม

- เกษม อุทยานิน. (2521). วัฒนธรรม – อารยธรรม. *วารสารวัฒนธรรม*, 17(7), 16–21.
- จิราภรณ์ นากพิน. ความสำคัญของวัฒนธรรม. *วารสารวัฒนธรรม*, 17(9), 31–31.
- นงเยาว์ ชาญณรงค์. (2549). *วัฒนธรรมและศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2542). คำนำ. ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ:
มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- พระราชบัญญัติ วัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485. (2485). *ราชกิจจานุเบกษา*, 63, 1744.
- ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. (2524). *รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม
ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.